

Наукове Товариство ім. Шевченка в Америці БЮЛЕТЕНЬ

Число 47 (63) 2019

“Шевченко, воздвигнувши із упадку голосну мову українську, назнаменав широкі границі нашому духу народньому. Тепер уже не мечем наше народне право на вражих твердинях зарубане, не шпиргалами і печатьми супротив лукавства людського стверджене: у тисячах вірних душ українських воно на самому дні заховане і тисячолітніми споминками запечатане”.

*Пантелеймон Куліш. “Чого стоїть Шевченко
яко поет народній. Лист (III) з хутора”.*

Невстановлений фотограф. Портрет Шевченка. 1870-ті. Презнімок з оригіналу І. Гудовського
Володимир Яцюк. *Тарас Шевченко і світ фотографії*.
Альбом-монографія. Критика. Київ 2019

Наукове Товариство ім. Шевченка в Америці

БЮЛЕТЕНЬ

Число 47 (63) 2019

Члени редакційної колегії

Григорій Грабович (*голова*),
Галина Гринь, Василь Лопух, Василь Махно,
Анна Процик, Віталій Чернецький.

Усі права застережено. Відповідальність за достовірність поданої інформації, цитат, транслітерації власних і загальних назв несуть автори дописів. У передруках посилання на "Бюлетень" обов'язкове.

© Shevchenko Scientific Society, Inc.

На першій сторінці обкладинки:

Генріх Денсьєр. Шевченко серед приятелів. 1859.
Володимир Яцюк. *Тарас Шевченко і світ фотографії*. Альбом-монографія. Критика. Київ 2019

На четвертій сторінці обкладинки:

Йосип Завадоський (?). Могила Шевченка 1868-1869. Володимир Яцюк. *Тарас Шевченко і світ фотографії*. Альбом-монографія. Критика. Київ 2019

Shevchenko Scientific Society
63 Fourth Avenue
New York, NY 10003-5200

Phone: (212) 254-5130
e-mails: info@shevchenko.org

З М І С Т

<i>Остан Серєда</i> . Зародження культу Тараса Шевченка і поширення української національної ідентичності в Галичині на початку 1860-х років	2
<i>Олесь Федорук</i> . Тарас Шевченко в Кулішевому проєкті ілюстрування "Чорної ради"	8
<i>Галини Гринь</i> . Звіт президента НТШ-А.....	11
Річні збори членів НТШ-А. <i>Фоторепортаж</i>	14
Нові члени	18
Доповіді, виголошені в НТШ-А	19
Нові видання, спонсоровані НТШ-А	22
Нові публікації, доповіді та інша професійна діяльність членів	25
Наші втрати	27
Шевченкіяна	22
NJIT inducts poet into engineering school's alumni Hall of Fame	28

Костянтин Нагорський (?). Портрет Шевченка. 1859
Володимир Яцюк. *Тарас Шевченко і світ фотографії*.
Альбом-монографія. Критика. Київ 2019

Григорій Шевченко. Весілля в Керелівці. 1907-1910. Фотолістівка

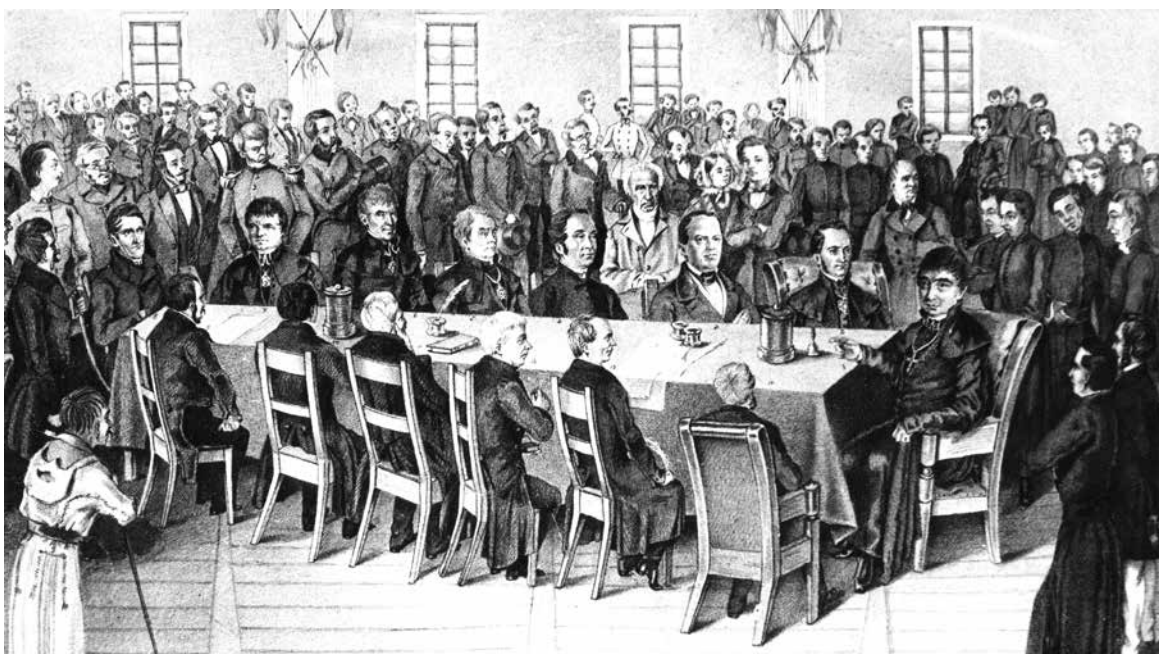

Остап Середя

ЗАРОДЖЕННЯ КУЛЬТУ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА І ПОШИРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ГАЛИЧИНІ НА ПОЧАТКУ 1860-х РОКІВ

“Мабуть відомо вам, милі читателі, що із Львова можна поїхати паровою машиною до Бродів, міста положеного недалеко границі російської, та що відти їде ся дальше залізницею через кордон, де комора для оплати мита і для ревізії пашпортів. Відтак в’їзджає ся в царство російське, а в двацятьох годинах мож заїхати до славного міста Києва, котре колись – за часів князів руских – було столицею цілої Руси. Русини бо живуть не тільки в сім нашім краю, се є, в Галичині, але далеко більше є їх в царстві російськім, де зовуть ся українцями, від України – краю положеного по обох берегах ріки Дніпра. Коли ж у нас в Галичині тільки півтрети міліона русинів живуть, то на Україні є їх звиш дванацять міліонів. Шевченко був отже таким самим русином, яким є кождий з нас, – він наш брат і приятель правдивий; тим-то і письма его тікаються не лише українців, але також нас, галицьких русинів,” – так у популярному просвітянському виданні професор Львівського університету Омелян Огоновський у 1876 році

пояснював галицьким селянам і міщанам, хто такий Тарас Шевченко. Прикметною була згадка про індустріальну новинку – залізничну гілку, що лише кілька років перед тим пролягла через російсько-австрійський імперський кордон та з’єднала Львів і Київ. Завдяки щоденному поїзду подорож з Галичини до берегів Дніпра відтоді тривала менше доби, хоч далі була досить рідкісним досвідом – як для освічених еліт, так і для мас селянства. Настільки рідкісним, що професор Огоновський описував жителів Наддніпрянщини – українців, майже так, як мандрівник заморськими світами описував би мешканців якогось екзотичного краю. Інформація про те, що вони такі самі русини, “як кождий з нас”, усе ще подавалася, як своєрідна ревеліяція, а не як загальновідома істина. Зрештою, послідовне обґрунтування національно-культурної єдності з українцями Наддніпрянщини, поширення відповідних історичних, етнографічних та географічних відомостей розпочалося у Галичині заходами невеликого гуртка

Засідання Головної Руської Ради у Львові 4 травня 1848 р.

Рисунок Е. Блотницького.

інтелектуалів лише кілька десятиліть перед тим.

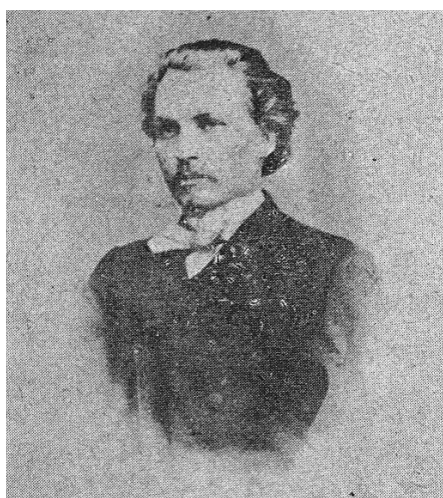
Практично до 30-х років XIX століття у громадській думці Галичини переважало переконання, що руське населення було частиною польської політичної нації й відрізнялося лише народною говіркою та церковним обрядом. Цю тезу підтверджувало існування впливової групи т.зв. “gente Rutheni natione Poloni” – сполонізованої руської шляхти та міщанства. Якщо у 30-х роках XIX ст. польська романтична література “навертала на польськість” навіть синів австрійських бюрократів то, очевидно, вона мала великий вплив й на національну самоідентифікацію освічених русинів. “Про рушину нікому й не снилося, її вважали народною говіркою. В інтелігентному класі кожен вважав себе поляком, незважаючи на релігійний обряд”, – так виглядала ситуація в Галичині з польської перспективи.

Ці уявлення підтверджувала і полонізація в середовищі самого греко-католицького духовенства. Вплив Маркіяна Шашкевича, Івана Вагилевича, Якова Головацького та інших галицько-руських “будителів” був обмежений цензурними перепонами з боку власного консервативно налаштованого духовенства й не міг стати достатньою перешкодою для полонізаційних процесів. Слабкість галицько-руського суспільно-культурного життя в Габсбурзькій монархії демонструє графік кількості українських видань, що появлялися друком щороку. До 40-х рр. XIX ст. в усій імперії на рік виходило не більше 20 видань, серед них левову частку займали церковні книги.

Ситуація помітно змінилася під час “Весни народів” 1848 р., коли українці Галичини заснували першу національну політичну організацію – Головну Руську Раду (ІЛЮСТРАЦІЯ 2), власний політичний пресовий орган – газету “Зорю Галицьку”, створили ряд національних інституцій (товариства “Галицько-руську матицю”, “Народний Дім”, кафедру руської словесності при Львівському університеті). Однак серед послідовників Головної Руської Ради не було однастайності щодо майбутнього напрямку власного національно-культурного розвитку. Тогочасні галицько-руські політики будували своє самоусвідомлення на відмежуванні від польської нації, натомість їм було складно дати чітку відповідь на питання, де ж проходить північний і східний кордон їхньої батьківщини. Об’єднані постулатом “ми – не поляки”, галицько-руські патріоти доби 1848 року включали і пред-

ставників вищої церковної ієрархії (т. зв. “святоюрців”), і прогабсбурзьких лоялістів, і русофілів – прибічників подальшої інтеграції з російською культурою, і врешті народовців – прихильників ідеї національної єдності з наддніпрянськими українцями. Відомо, що Головна Руська Рада 15 травня 1848 р. заявила: “ми, русини галицькі, належимо до великого руського народу, котрий одним говорить язиком і 15 мільонів виносить, з котрого півтретя мільйона землю Галицьку замешкує”. Проте тодішні автори, як наприклад о. Василь Подолинський, виділяли чотири головні партії в галицько-руському таборі: “чисто руську”, “польсько-руську”, “австрійсько-руську” та “російсько-руську”.

Протягом наступного десятиліття, в політичних умовах неоабсолютського режиму, громадсько-політичне життя у Галичині пішло на спад. Промовистим було різке скорочення кількості видань, зокрема занепад “Зорі Галицької” у квітні 1857 р. На той час, до 60-х років XIX ст., тільки невелике коло галицьких діячів читали українські літературні твори з Наддніпрянщини. Наприклад, Кирило Студинський вважав, що лише п’ятеро галицьких українців добре знали поезію Шевченка перед 1861 р. У 40–50-х роках XIX ст. відомості про Тараса Шевченка лише зрідка появлялися в галицькій пресі, частіше у польській, а його твори були доступні одиницям і не мали відчутного впливу на суспільно-культурне життя. Найімовірніше, вперше в Галичині

Володимир Шашкевич (1839–1885)

Шевченкові поезії, опубліковані у альманасі “Ластівка” (Петербург, 1841), побачили близько 1842 р. Відомо, що приблизно тоді ж Маркіян Шашкевич переписав у свій зшиток поезій і народних пісень баладу Шевченка “Причинна”. У 1848 р. декілька згадок про Т. Шевченка було вміщено у львівському часописі “Дневник руский” (“Dnewnyk ruskij”), який видавав Іван Вагилевич. У редакційній статті “Слово о Русі і єї політичеськом становищі” “патріотичні письма Шевченка” трактувалися як доказ національної самобутності української літератури та здатності українського народу стати вільним і незалежним. Автор статті (очевидно, Іван Вагилевич) писав: “з помежи інших wspomynu Шевченка, котрий сегодня уважаний єсть яко мученик справи рускої вольности [...] Патріотичеські письма Шевченка звістни суть во всей Малой Росії і Україні і много причиняют я до взбужденя духа. О! Ви, що не вірите в самобутность языка, почитайте творения Шевченка, і аж тогда повісте: чи язык руский не маєт будущего, чи народ

русский не будет вольный і независимый!?” Того ж 1848 р. на Соборі руських вчених про Шевченка згадав у промові Микола Устиянович.

Проте масового характеру захоплення шевченковою поезією набуло в Галичині лише на початку 60-х роках XIX століття. Зміна політичного клімату, політична лібералізація монархії Габсбургів, пожвавлення українського життя в межах Російської імперії, врешті польське Січневе повстання 1863 р. стимулювали не лише пожвавлення громадського життя й стрімкий зріст кількості українських видань в Галичині, а й національну та політичну уяву, формування, відповідно до світоглядних засад романтичного націоналізму, нових ідей про роль України в Європі. У новому контексті мінялося й сприйняття літературних творів та культурних символів. З того часу маємо чимало звісток про те, як читання поезій Шевченка спричинило світоглядну революцію, дозволяло яскраво уявити як українську історію, так і український національний простір. Збереглися чимало свідчень учасників українського руху про те, що саме читання поезій Т. Шевченка спричинило переворот у їхній свідомості, стало вирішальним поштовхом до українського самоусвідомлення, захоплення “українською ідеєю”. Мабуть, у цьому випадку можемо говорити про “літературно-зумовлений” націоналізм, оскільки національно-політичні ідеали часто співпадали з поетичними. Для декого нова національна самоідентифікація визначалася народницьким соціальним світоглядом українських авторів, відповідно до якого культура простого народу мала стати основою для розвитку високої культури, й саме народ розглядався основною дійовою особою історії. Проте найбільше захоплення викликали романтичні твори про козацьке минуле, внаслідок чого Шевченків поетичний простір з Дніпром, степами і могилами ставав національним простором і галицьких русинів-українців. Як вказують студії Григорія Грабовича, поезії Шевченка були чимось більшим, ніж художньою розробкою історичної теми. Вони писалися як “свята правда” про козацьку минувшину, надавали козацтву універсальної вартості, поєднуючи минуле і сучасне, вияснюючи навколишню реальність. Як кожна міфічна структура, міф козацтва міг ставати основою для самоідентифікації читачів, викликати зміну цінностей і поведінки.

Данило Тянякєвич
(1842–1906)

З березня 1861 р. у новій львівській газеті “Слові” почали з’являтися спочатку короткі, тоді довші біографії Тараса Шевченка, що спричинили перші прояви його культу. Довідавшись про смерть поета, українські студенти у Львові стали носити чорні кокарди. У липні 1861 р. в тій же газеті опубліковано докладніший допис студента Київського університету Володимира Бернатовича про похорон та перепоховання Шевченка. Тоді ж Бернатович привіз окремі рукописні копії Шевченка до Львова, зустрівся зі студентами Володимиром Шашкевичем (сином Маркіяна Шашкевича), Данилом Тянякєвичем та кількома іншими і розповів їм “про Україну, Київську громаду, про Шевченка, Куліша, Костомарова, Марка Вовчка і т.д.” В свою чергу, з Пантелеймоном Кулішем, що вперше побував у Львові в 1858 році, та з редакцією петербурзької “Основи” безпосередньо контактували й листувалися чільні галицькі діячі, що незабаром перейшли на русофільські позиції – редактор львівського “Слова” Богдан Дідицький і університетський професор Яків Головацький. Зокрема, Дідицький отримав у 1861 р. від Куліша його давніші та нові видання (“Записки о Южной Руси”, “Чорну рада”) та шевченківський “Кобзар” 1859 р.

Водночас і львівські семінаристи отримали поштою від Пантелеймона Куліша лейпцігське видання поезій Шевченка.

Однак справжнє поширення творів Т. Шевченка у Галичині розпочалося у наступному, 1862 році. Вже хрестоматійною стала згадка про те, що весною 1862 р. Михайло Димет, власник крамниці у Львові, правдоподібно за порадою студентів семінарії або ж редактора Дідицького, привіз з Києва видання Шевченка і швидко їх розпродав. Порівнюючи ціну окремих видань (“Кобзар” продавався за 2,5 гульдени, а “Записки о Южной Руси” Куліша чи “Богдан Хмельницький” Костомарова за 7-8 гульденів) і приблизну загальну вартість книжок, привезених Диметом (1000 гульденів), приходимо до висновку, що назагал привезено декілька сотень примірників книг. Використовувалися також й інші канали поширення української літератури з Наддніпрянщини. Однак ці книги (а також інші видання, як наприклад “Чигиринський Кобзар і Гайдамаки”, 1844) через високу ціну залишалися недоступними значній частині освічених галицьких русинів, особливо студентській і шкільній молоді. Хоч деякі твори Шевченка були опубліковані у 1861–1862 рр.

на сторінках львівського польського часпису “Dziennik Literacki”, а згодом також у “Слові”, систематично Шевченкових поезій публікували лише народовецькі часописи – “Вечерниці” (1862–1863) та “Мета” (1863–1865). Окрім численних передруків Шевченкових творів, спогадів та розвідок про поета (зокрема, з петербурзької “Основи”) у “Вечерниці” і “Меті” було вперше опубліковано ряд його поезій (“Відьма”, “Русалка” “Чигрине, Чигрине”, “Плач Ярославни”, “Мені однаково, “Н.Костомарову”).

Отже, розвиток українського руху в Галичині можна розглядати як поширення певних читацьких середовищ і практик. Напівлегальні українські козацькі громади серед гімназійної та університетської молоді виконували роль своєрідних читацьких гуртків, активно залучених у переписування шевченкових поезій і поширення рукописних копій серед учнів гімназій. Координатором цієї акції був львівський семінарист Данило Тячків, що листувався з провінційними гуртками-громадами і розсилав разом з листами переписані поезії і літографовані копії портрету Шевченка. Отримані зі Львова твори Т.Шевченка (видані або ж переписані) часто читалися вголос для товаришів. Коло шанувальників шевченківської поезії таким чином складалося як з із зацікавлених читачів, так і з слухачів. Як згадував член станіславівської громади Остап Терлецький, єдиний примірник “Тайдамаків”, надісланий зі Львова, “... за пару день майже на шматки рознесли. Всім годі було дати нараз прочитати і за властителям тягнув ся все по школі цілий рій хлопців, яким він на голос мусів читати цілу поему, поки не охрип. Потому виривав йому другий книжчину з рук і на коридорі в гімназії, або на вулиці, або де-будь починав читати далі...”

Маловідомий, але заслужений перемишльський дослідник народовецького руху Віктор Петрикевич слушно звернув увагу на те, що поезії Тараса Шевченка, благоговійно переписані та завчені напам’ять молодими народовцями, істотно змінили їхній словник та привнесли у Галичину цілий ряд нових дискурсивних елементів. “Переписка громадян [членів народовецьких гуртків] переповнена словами і цілими рядками вибраними з Кобзаря, деякі з них приймалися як сталі терміни і звороти в студентській мові ... Многі ученики учились на память Кобзаря, щоби придбати собі знане української мови, щоби з него присвоїти собі *soriam verborum* [багатство слів]

... Слова: правда, воля, слово і завіт Тараса найчастіше являють ся в привітах, і ними молодіж найбільше захоплювалась,” – зауважив вчений.

Через зростаючу популярність поезій і постаті Т.Шевченка найперші зібрання української суспільності Львова, яке у 1862 р. організовувало товариство “Руська Бесіда”, частково мали характер літературних шевченківських вечорів. На відкритті “Руської Бесіди” 21 січня 1862 р. у Народному Домі студент Микола Кульчицький продекламував вірш Шевченка “До Основ’яненка”, – як

повідомляло “Слово”, – “на загальное возванье двократно”. Можливо, тоді ж були прочитані й інші твори Кобзаря, бо у листі до “Основи” Яків Головацький захоплено згадував, “як то красенько виголошали наші молодці гарні стихи Тараса Шевченка”. На наступному декламаційному вечорі 26 лютого 1862 р. чільний народовецький журналіст Ксенофонт Климкович продекламував поему “Іван Підкова”. За таким зразком проходили й наступні вечори “Руської Бесіди”. На святкуванні скасування панщини 15 травня 1862 р., Климкович прочитав уривки з “Тайдамаків” та статтю Куліша з минулорічної петербурзької “Основи”, “Чого стоїть Шевченко яко поет народний” – мабуть, основний шевченкознавчий текст

Ксенофонт Климкович
(1835–1881)

того часу, що закладав основи символічного розуміння шевченківської поезії і сакралізованого сприйняття новочасної української національної ідеї. На завершення цього вечора, що тематично обертався навколо теми “народної свободи”, Володимир Шашкевич на прохання присутніх тричі повторив вірш “Розрита могила”.

У тому ж 1862 році започатковано традицію шевченківських поминальних богослужінь у день смерті поета. На той час церковна сфера була важливою частиною патріотичного громадського життя, а поминальні богослужіння часто організовувалися як польськими, так і руськими діячами для вшанування заслужених громадських діячів. Особливістю шевченківських поминальних богослужінь було те, що, починаючи з лютого 1862 р., вони проходили в єдиній міській православній церкві на вул. Францисканській (на місці сучасної церкви св.Георгія на вул.Короленка). Зацікавлення й участь у них значною мірою були зумовлені ростом так званого “обрядового” руху в середовищі галицьких греко-католиків, спрямованого на захист й очищення східнохристиянського церковного обряду.

Можливо, ідея проведення шевченківських поминальних богослужінь з'явилася у Львові під впливом звісток про таке ж вшанування роковин поета у Петербурзі та на Наддніпрянщині, які вміщувала газета “Слово”. До середини 1860-х років щорічні шевченківські поминальні богослужіння були головною формою громадської маніфестації історичної та національної єдності Галичини з Наддніпрянською Україною. Під час такого богослужіння на тетраподі стояв портрет поета, обрамлений лавровим листям, у два ряди ставали вбрані в козацький одяг студенти, присутнім роздавали поезії Шевченка або ж інших авторів на його честь. Відтоді портрет Шевченка став важливим маркером українського національного простору, публічного й приватного, в Галичині. Вперше літографічну репродукцію відомого дагеротипу 1858 року, на якому Шевченко був сфотографований у кожусі та шапці, зробив студент Володимир Гутовський.

Однак з точки зору консервативної частини греко-католицького духовенства, масова участь молоді у православних богослужіннях на честь Т. Шевченка була осудною і каригідною. Представники староруського угруповання вважали, що католики не можуть молитися в церкві за православного, оскільки не перебувають з ним у духовному зв'язку. Всупереч їм молоді народовці стверджували, що незважаючи на конфесійні поділи, творять духовну спільноту з “батьком Тарасом”, чия поезія спричинила переворот у їхньому світосприйнятті. У 1863 р. народовецька молодь зробила спробу продовжити вшанування шевченківських роковин літературним вечором у “Руській Бесіді”. Однак не бажаючи ставити під сумнів свою католицьку та габсбурзьку лояльність, управа товариства не дозволила його провести й навіть усунула літографічний портрет Т. Шевченка зі стіни зали товариства. На карикатурі, вміщеній у віденському сатиричному часописі “Страхопуд”, цей епізод супроводжував промовистий діалог двох галицько-руських діячів, вбраних відповідно у народний та у космополітичний одяг: “А то що?.. ага! То Шев-чень-ко...” – “Чи не чули, за поета, що так славний в цілій Русі?” – “Гм! Гм. Той шизматик не для нас”. Відмова управи “Руської Бесіди” спричинила перший відкритий конфлікт між молодими народовцями і “старою Руссю”. В одному з дописів до “Слова” у досить радикальний та критичний до “святоюрців” спосіб ставилося питання про взаємозв'язок конфесійної та національної приналежностей: “Чи Руська Бесіда на салях Народного Дому є також уніятською церквою? Де ніяк не можна прославляти православного чоловіка, хотьби й великого поета? Ім'я Русь та руський патріотизм не в'яжеться ніяк із яким-то обрядом, ні з якою-то вірою... Народність стоїть вище над обряд!” На знак

протесту народовці вирішили бойкотувати наступний музично-декламаційний вечір у “Бесіді”. Однак уже на вечорі, що відбувся 26 жовтня 1863 р., вперше прилюдно прочитано вірш “Ще не вмерла Україна”, авторство якого тоді помилково приписували Шевченкові. На такому ж вечорі в листопаді 1863 р. декламовано поему “Сон”, яку незабаром, у 1865 р., заходами Климковича вперше було видано друком у Львові.

Ще однією важливою подією українського громадського життя Галичини стала прем'єра вистави “Назар Стодоля” 5 травня 1864 року на сцені львівського Народного Дому у виконанні театру “Руської Бесіди”. Вистава, що представляла життя і побут українського козацтва, вдало резонувала із романтичним козакофільством молодих народовців. Як стверджував театрознавець Ростислав Пилипчук, саме ця прем'єра започаткувала постійне сценічне життя “Назара Стодоли”.

Музично-літературні вечори “Руської Бесіди” першої половини 1860-х років стали попередниками пізніших регулярних шевченківських “вечерниць” в Галичині. Характерно, що в ті роки на них приходили як молоді прихильники українського народовецького руху, так і чільні діячі “старої Русі”. Дописувач “Слова” із задоволенням стверджував, що декламаційні вечори в “Руській Бесіді” об'єднують усю руську громаду у Львові, старших і молодших, в єдину родину. Особливо увага зверталася на присутність жінок та на значення їхньої участі у громадському житті як інструменту деполонізації приватного простору галицьких русинів. Водночас спільна участь чоловіків і жінок у літературних вечорах викликала занепокоєння консервативних авторів, які вважали, що народна мова (“хлопоманська термінологія”) Шевченка не відповідала естетичним смакам жінок (“Шевченкова поезія... представляється перед ухом красавиць наших во всей низкой натуральности,” – нарікав консервативний часопис “Вісник”).

Значна частина староруських і русофільських діячів й далі наголошували на розмежуванні культури на “високу” книжну та “низьку” народну, а тому не підтримували захоплення поезією Шевченка, що руйнувала цей бінарний поділ. Чільні представники русофільської течії виступали за зближення з російською культурою і створення спільної “загальноруської” мови і літератури. Натомість консервативні кола староруських діячів займали здебільшого посередню позицію між орієнтацією на російську та українську літературу. Вони виступали за максимальне збереження книжних та галицьких діалектних мовних форм і розглядали шевченківський напрям у літературі не як визначальний, а лише як один з можливих.

Якщо староруські діячі вище цінили місцевих

галицьких авторів, то для народівців геніальність “батька Тараса” й недосяжна довершеність його поезії була безсумнівною. Очевидна перевага Шевченкової творчої спадщини над місцевою галицько-руською літературною продукцією використовувалася як аргумент на користь української орієнтації. “Абож є у нас такі писаки, як на Україні? Хто з наших Галицьких зрівнає Шевченкови, Основяненко, Кулишеви і іншим? чомуж не приймати того, що добре – а своє, малоруське?” – такі риторичні запитання ставив львівський часопис “Вечерниці”. У своєму коментарі редакція часопису прокоментувала зміну культурної системи на переломі 1862-1863 років. У зверненні до передплатників редакція підводила підсумки більш ніж піврічного існування тижневика: “Коли приступали ми до редакції, була нас горстка невеличка; ледви кількох молодих людей загірлось було гадкою розвивати нашу словесність на чисто-народній основі, або інакше, не ділитись письмом від наших наддніпрянських братів, з котрими становимо одну народню цілість. Ледва сотній з читающою громади знав де-що про нашу рідну Україну, про батька Тараса, Основяненка, Куліша, Костомарова, Марка Вовчка і т.д. [...] Знаєм ми добре, що не так наші “Вечерниці”, як більше та ідея, котру вони заступали, зробила те, що нині у кожному закутку Галича учеш вже про нашу Україну, а далі на кожному майже попівстві побачиш портрет великого Тараса, межі портретами наших подкарпатських літератів: і мирно царствує Тарас помеж ними, казав-би, той батько по-меж дрібними діточками”.

У другій половині 1860-х років публічні щорічні світські літературні шевченківські вечори (шевченківські “вечерниці”) стали головним способом вшанування пам’яті Тараса Шевченка. Натомість традиція поминальних богослужень занепадала в зв’язку із загостренням конфлікту між русофілами і народовцями. Уперше як прилюдна громадська подія “вечерниці”, присвячені виключно Шевченкові, відбулися у Перемишлі 10 березня 1865 р. На вечерницях вперше було прилюдно виконано пісню-хор “Ще не вмерла Україна”, музику для якої написав відомий галицький композитор о. Михайло Вербицький.

Щорічне проведення “Шевченківських вечерниць” стає узвичаєною практикою громадського життя Львова, а тоді й менших міст Галичини наприкінці 60-х рр. XIX ст.

Також важливо, що у 1860–1870-х рр. зазнає докорінних змін система шкільної освіти, що ще на початку 60-х рр. XIX ст. сприймалася як така, що приглушувала у школярів національні почуття. Наприкінці десятиліття вона й надалі формує лояльних підданих імперії Габсбургів, але інкорпорує й чимало національних елементів. Відтоді

молоді галицькі українці вивчають на гімназійній лаві українські літературні твори та відомості про історію та географію України як частину обов’язкової шкільної програми. Зокрема, у шкільні “руські читанки” (хрестоматії) за редакцією Олексія Торонського (1868) та Олександра Барвінського і Омеляна Партицького (1871) були включені твори Шевченка та інших наддніпрянських письменників XIX ст. Також у 1870-х рр. у шкільних бібліотеках появились українські художні книги. З другої половини цього десятиліття учні галицьких гімназій почали писати іспити з літератури на теми, пов’язані з

творчістю Шевченка. Безумовно, важливе значення мало й те, що у першій половині 1870-х рр. товариство “Просвіта” зайнялося виданням українських шкільних книг (за цей час було видано 22 підручники загальним тиражем понад 15 тисяч примірників). Отже, перше покоління українських діячів у Галичині, що систематично вивчало твори Тараса Шевченка на гімназійній лаві, з’явилося наприкінці 70-х рр. XIX століття.

Поява культу Шевченка та його утвердження через сталі суспільно-культурні практики стали своєрідним вододілом, що позначив новий період українського громадського життя: він сигналізував перехід від церковно-народного до культурницького націоналізму в Галичині. Перший термін запозичено з статті в газеті “Слово” з 1862 р., в якій саме так характеризувався суспільний рух галицьких українців. Поява культурницького націоналізму була результатом модернізації і секуляризації свідомості освічених галицьких українців. Нова світська література стала джерелом символів, навколо яких надалі формувалася українська національна ідентичність.

Остап Серeda – доцент Українського католицького університету у Львові, доктор філософії у галузі історії, стипендіят Українського наукового інституту Гарвардського університету у 2019/2020 н.р.

БЕСѢДА ВЪ ВЕСѢДѢ.

Юрець: А то що? ... ага!..то Шев — чень — ко.
Гадю: Чи не чула — за поета — що такъ славно
 по цѣлой Руси?
Юрець: Гм! гм. — той шивматѣть-то не гял нас

Страхонуд,

28 червня 1863 р. Ч. 3. С. 15.

Олесь Федорук

ТАРАС ШЕВЧЕНКО В КУЛІШЕВОМУ ПРОЕКТІ ІЛЮСТРУВАННЯ "ЧОРНОЇ РАДИ"

4 січня 1858 року Шевченко пише Кулішеві з Нижнього Новгороду: «З "Чорної ради" тепер не нарисую тобі нічого: нема моделі, нема нічого перед очима нашого українського, а брехать на старість не хочеться. Не хочеться рисувати так, аби-то».

У «Повному зібранні творів» Шевченка лист прокоментували так: «Очевидно, це відповідь на прохання Куліша, переказане Шевченкові усно. У відомому нині їхньому листуванні про ілюстрування Шевченком роману П. О. Куліша "Чорна рада" не йдеться» (6:429).

Коментар, однак, некоректний у тій частині, де йдеться про Кулішеве прохання, нібито переказане усно. Насправді проілюструвати роман Куліш попросив Шевченка в листі (нині не відомому), надісланому десь наприкінці жовтня 1858 року з Петербурга, який Шевченко отримав 10 листопада (5:127). Лист ішов разом із посилкою, що містила два томи «Записок о Южной Руси» (1856–1857) і український роман «Чорна рада» (1857). Слід наголосити, що йдеться саме про український роман, бо того ж року Куліш випустив і російську версію цього твору. Шевченкові він надіслав українську.

Коментар в академічному виданні творів Шевченка також і недостатній. Чому? Бо зовсім не пояснює питання щодо Кулішевого ілюстрування «Чорної ради». Адже, як відомо, ця книга вийшла без ілюстрацій. Крім того, постає і ширше питання: навіщо Куліш просив Шевченка проілюструвати «Чорну раду», якщо книга вже півтора року як вийшла друком.

Обидві книги, які Куліш надіслав Шевченкові – «Записки о Южной Руси» і «Чорна рада» – для української культури знакові. «Записки» явили нову якість народознавства і фольклористики, «Чорна рада» – репрезентує нову якість художньої літератури, це перший український історичний роман, написаний «високим стилем», мовою інтелігенції, або, як казав Куліш, козацької старшини.

Книги Шевченко оцінив надзвичайно високо. Про «Записки» він пише ледь не в кожному листі до різних кореспондентів: «дуже розумна і щира книга ... Такої доброї книги на нашому мові ще не було друковано» (6:123), «Куліша, як побачиш, то поцілуй його за мене і скажи йому, що такої книги, як "Записки о Южной Руси", я ще зроду не читав. Та й не було ще такого добра в руській літературі. Спасибі йому, він мене неначе на крилах переніс в нашу Україну і посадив меж старими сліпими товаришами-кобзарями. Живо і просто вилита стареча мова» (6:124), «Такої розумної книги, такого чистого нашого слова я ще не читав» (6:126), «Дуже добра книга» (6:132), «воистинно драгоценная книга» (6:130). За словами Шевченка, вона – це «алмазний подарок» (6:126).

З великим захоплення Шевченко відгукнувся і про «Чорну раду». «Я вже її двічі прочитав, прочитаю і третій раз, і все-таки не скажу більш нічого, як спасибі» (6:145), – пише він Кулішеві.

Мало відомо, навіть у колах фахівців, що обидві книги Куліш планував проілюструвати, а до ілюстрування «Чорної ради», як щойно ішлося, хотів залучити Шевченка.

Книги виходили одна за одною з приблизно піврічним інтервалом. Перший том «Записок» – восени 1856 р., «Чорна рада» – навесні 1857 р.,

другий том «Записок» – восени 1857 року. І кожному з цих книг Куліш по чергову прагнув проілюструвати.

До першого тому «Записок» письменник мав долучити зображення народних оповідачів та бандуристів, що сам і був виконав з натури. Було навіть надруковано титульний аркуш з позначкою (подаю в перекладі українською): «з портретами народних співаків і оповідачів, намальованих з натури видавцем».

Іншим промовистим свідченням наміру проілюструвати книгу є проект обкладинки першого тому, на якій Куліш зобразив лірника Іллю Сербина. Малюнок датовано 1845-м роком, і його автор ужив для

ескізу, виконаного вже в середині 1850-х років. На аркуші ближнім планом зображено лірника, що сидить на землі, підбиваючи ноги (як козак Мамай), і грає на інструменті. Вгорі півколом Куліш вивів напис: «Записки о Южной Руси», внизу: «Издан П. Кулиш. / Том первый». Тут-таки міститься й розчерк цензора про дозвіл на друк.

У другій половині липня 1856 року книгу було віддруковано, але Куліш не поспішав її випустити у світ, ще сподіваючись долучити до неї ілюстрації оповідачів, і через те довго не велів зброшуровувати її.

Кулішів намір проілюструвати «Записки», а потім і «Чорну раду» підживила його творча співпраця із художником-аматором Сергієм де Бальменом, рідним братом Шевченкового товариша Якова де Бальмена, якому Шевченко присвятив поему «Кавказ». Поміщик села Линовиці, що біля Прилук, де Бальмен із сім'єю приїхав восени 1855 року зимувати до Києва зі свого маєтку і тут познайомився з Кулішем. У Києві на той час перебував і Лев Жемчужников – професійний художник, який навчався в Петербурзькій академії мистецтв і був залюблений в Україну та допомагав Кулішеві у його праці над другим томом «Записок о Южной Руси». Невдовзі – 1861 року – Жемчужников випустив альбом «Мальовнича Україна» як продовження Шевченкового альбому «Живописная Украина».

Неабиякий хист до малювання мав і сам Куліш: у пору навчання в Київському університеті у 1839/1840 році він брав уроки в університетського вчителя малювання. Свої художні здібності Куліш самотужки розвинув у 1843–1844 роках під час фольклорно-археографічних експедицій півднем Київської губернії, а також згодом, у 1847–1850 роках, на засланні в Тулі. У тогочасних альбомах Куліша містяться його замальовки народних оповідачів, кобзарів та лірників, картин природи, архітектурних пам'яток тощо.

Де Бальмен мав зробити малюнки до Кулішевої новели «Орися», яка йшла у другому томі «Записок». У цьому томі також уперше опубліковано Шевченкову «Наймичку» (Шевченка ще не можна було друкувати).

У серпні 1856 року Куліш гостював у линовицькому маєтку де Бальменів, де також був і Жемчужников. Друзі обговорювали ілюстрування «Записок» і «Чорної ради», робили шкіци. 14 серпня Куліш писав до дружини: «Оце ж уже прийались ми за рисунки. “Ориси” не довів Сергій до кінця... так тепер знов за неї принявся. Цілий день морочивсь, та ще не скомпонував дівчат під кручею; а гарні будуть дівчата!».

В листі до С. Аксакова від 21 серпня Куліш твердить: «Де-Бальман тільки і може працювати в моїй присутності, а малює він прекрасно. Ви побачите чудову ілюстрацію для другого тому “Записок о Южной Руси”». І в цьому ж листі до Аксакова пише про «Чорну раду»: «Міркую про ілюстрації “Чорної ради”. Тоді вона буде зрозуміліша для кожного».

А дещо раніше, 15 серпня, повідомляв дружину:

«“Орися” виходить на Божий світ що дальш, то все краще. Сергій упивсь у свою роботу, і вже в йому заіграла та струна, що змалку брала гору над іншими, – струна артистична. Тепер уже розмовляєм і про “Чорну раду”, як би її ілюструвати».

Восени 1856 року перший том «Записок» вийшов із друкарні, але без ілюстрацій. Надсилаючи 24 жовтня книгу Василю Тарновському, Куліш зазначив: «До першого тому картинки не долучені через скудність моєї казни».

Відмовившись від наміру помістити у цьому томі зображення оповідачів, Куліш розпорядився у частині накладу відповідний напис заклеїти стрічкою, а для іншої частини переддрукувати титул без напису. Проте у другому томі ілюстрації ще мали бути. 26 грудня Куліш пише в листі до Миколи Білозерського про ілюстрування «Записок»

як про доконаний факт: «У другому томі “Записок” ноти пісень будуть і картинки. А знаєте, що коштують ці витребеньки? Рублів 500 ср.». Знаємо також, скільки мало бути малюнків – чотири. «Дорогий буде другий том, бо в ньому 25 пісень із нотами і 4 картинки», – писав Куліш 24 грудня до Тарновського (старшого).

Поза тим, існувала технічна проблема: наклад «Записок» становив 2400 примірників, тому треба було зробити стільки ж відбитків ілюстрацій. Але гравер, із яким Куліш вів справу, запевняв (ішлося про ноти, вміщені у «Записках», однак те саме можна було сказати і про малюнки), що політипажі не витримають такої кількості, і треба буде їх вирізати вдруге. У листі до Андрія Маркевича від 25 листопада 1856 року письменник, докладно обговорюючи це питання, вигадує різні способи його вирішити:

«<...> пісень печатайте 1200 екз. Як же вийдуть книжки з сіми екземплярами усі з продажу, тоді в нас грошей побільшає; ми й виріжемо удруге ноти. Тільки чи не бреше він, ледачий німець? бо дерев'яний політипажі видержують по 5000 оттисків, а то б мідь не видержала! Розпитайтесь поміж людьми. Я догадуюсь, що се він мудрує для того, щоб удруге йому різьбу заказали. Коли знайдете такого мистця, що разом удере 2400 оттисків хоть би за 350 рублів, то нехай ріже і печатає. Коли ж німець не бреше, то вже тут нічого своєю головою мудровать. Чи хутко ж він справитця? Поторгуйтесь, чи не візьме дешевше? або чи не видержать таблиці хоть 1500 оттисків? Робіть як знаєте; а гроши я заплачу».

«Витребеньки», отже, коштували недешево – 500 р. сріблом. (Для порівняння, річна платня Куліша, коли він влаштувався на службі в Петербурзі після заслання в Тулі,

становила 714 рублів сріблом.)

Наприкінці життя Куліш згадував, що малюнки такі виготовили, проте невдало, і він мусив від них відмовитися.

Водночас із «Записками» Куліш працював над ілюструванням «Чорної ради». Він сам створив ескізи ілюстрацій пером, і на сьогодні відомі три такі рисунки – до розділів 1, 2 і 4. На першому рисунку кінна постать Шрама, який у глибокій задумі чи то зажурі похилив голову. Його постава свідчить про ваготу місії, з якою він пустився в небезпечну дорогу з Паволочі до Києва. Рисунок до розділу 2 ілюструє сцену на пасіці, увиразнену підписом автора: «Гляне Шрам, аж сидять на траві під липою і Божий Чоловік, і Черевань». Божий Чоловік грає на бандурі. На стовбурі дерева – образ святого Зосима, покровителя бджіл і пасічництва, довкола – вулики. Дещо несподіваним постає на малюнку Черевань – простакуватий круглолиций дядько з коротко підстриженими вусами і великою зализиною – не аж такий огрядний, як його можна уявити з тексту роману, з веселим обличчям, хоча, як знаємо, Божий Чоловік співав «смутную думу про Хмельницького, як умирав козацький батько»: «Не один козак гірко плакав од сії думи, а Черевань тільки похитувався, гладючи черево; а щокі – як кавуни: сміявся од щирого серця. Така була його вдача». Рисунок до розділу 4 зображує конфліктну сцену в'їзду прочан до Києва, де їм возами перегородив дорогу Тарас Сурмач із міщанами, які справляли народження Тарасового сина. У цьому малюнку привертає увагу підпис: «Добродію мій любезний! да на добре діло завжди пора». Такі слова налаштовують читача на погідливий лад сприйняття тексту, проте знаємо – їх було сказано ще до суперечки, яка провіщала майбутню «чорну раду».

Навіть, коли український роман був у друкарні, письменника все ще не полишала надія видати його з ілюстраціями. 26 грудня 1856 року в контексті повідомлення, що видавець російської «Чорної ради» (яка вийшла дещо пізніше, але, як уже мовилося, того ж року, що й українська) надасть авторові 500 примірників, Куліш пише у згаданому листі до Миколи М. Білозерського: «Картинок до “Чорної ради” зроблю 500 лишніх да і в тії екземпляри вклею; то може краще розійдуться, ніж українська “Чорна рада”, бо земляки – ледачий народ».

Отже, автор тоді припускав, що малюнки можна продублювати: вони мали бути в українському романі, й ті самі – у російському. Проте намір з ілюструванням роману здійснити не вдалося.

Через пів року, коли роман уже вийшов друком, Куліш знову задумав проілюструвати роман, вдавшись цього разу до Шевченка. Навіщо це він зробив, коли книга вже давно вийшла друком? – Можливо, якби Шевченко погодився зробити малюнки на тему «Чорної ради», їх відбитки можна було долучити до нерозпроданих примірників української та російської версій, і книги – з огляду на всезагальну славу поета-мученика – істотно зросли б у попиті.

Відмова Шевченка, однак, була мотивована творчими

проблемами: «нема моделі, нема нічого перед очима нашого українського, а брехать на старість не хочеться». І що такі проблеми дійсно стояли перед поетом-художником, свідчить інший факт. Через пару місяців Куліш знову звернувся до Шевченка як до художника. Здобувши досвід у спілкуванні з граверами в ілюструванні «Записок», Куліш запропонував Шевченкові створити серію малюнків, які можна було б розтиражувати й поширювати в Україні в народі задля просвіти. «Я й сам понарисовував би, і вийшло б воно не згірш од московщини, – пише Куліш в тому листі до поета від 14 лютого 1858 року – да в мене тії абрисы не будуть такі характеристичні, як у тебе. Ти як не поведеш пером, то все воно закарлючиться по-художницьки».

І знову Шевченко відмовляється. У щоденнику він занотовує, що отримав від Куліша листа, де той пропонує «малювати сцени з малоросійської історії, з пісень і з сучасного народного побуту. Малюнки, котрі можна було б вирізати на дереві, друкувати у великій кількості, розмальовувати і продавати по найдешевшій ціні». Однак, як пише Шевченко далі «тепер я не можу взятися за таку роботу. Для цього потрібно жити постійно в Малоросії» (5:156–157).

¹Тарас Шевченко, Повне зібрання творів у дванадцяти томах, т. 6 (Київ: Наукова думка, 2003), 151. Посилаючись далі на це видання, зазначаю в тексті сторінку.

²Книжка з такою позначкою була в збірці Володимира Яцюка – це примірник Михайла Максимовича з дарчим написом Куліша.

³Репродукцію рисунка див.: Пантелеймон Куліш, Повне зібрання творів. Наукові праці; Публіцистика, т. 3, упоряд. Василь Івашків, кн. 1 (Київ: Критика, 2015), мал. 16.

⁴Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського (далі – ІР НБУВ), ф. І, од. зб. 28769.

⁵М. К. Гудзій, «Невидані листи П. О. Куліша до Аксакових», Радянське літературознавство, № 19 (Київ, 1957), 86.

⁶ІР НБУВ, ф. І, од. зб. 28770

⁷«Письма Кулиша к В. В. Тарновскому. 1855–1858», [сообщ.] А. Л. [азаревский], Киевская старина 61, № 4 (1898): 123–124.

⁸ІР НБУВ, ф. І, од. зб. 29067.

⁹«Письма Кулиша к В. В. Тарновскому», Киевская старина 63, № 12 (1898), 362.

¹⁰Рукописний відділ Інституту російської літератури (Пушкінський Дім), № 10745.

¹¹Див.: П. Куліш, «Около полу столетия назад: Литературные воспоминания», упоряд., прим. Є. Нахліка, О. Федорука, у кн.: Пантелеймон Куліш: Матеріали і дослідження (Львів; Нью-Йорк: Вид-во М. П. Коць, 2000), 139.

¹²Малюнки зберігаються в Чернігівському обласному історичному музеї ім. В. В. Тарновського, інв. № Ад.

¹³Василь Бородин, ред., Листи до Тараса Шевченка (Київ: Наукова думка, 1993), 110.

¹⁴Про окремі аспекти теми ілюстрування «Чорної ради» також див. у моїх працях: «До історії першого видання “Чорної ради” Куліша (нездійснений проект ілюстрування роману)», Образотворче мистецтво, № 3 (2017): 110–111; Роман Куліша «Чорна рада»: Історія тексту (Київ: Критика, 2019), 73–79.

Галина Гринь

ЗВІТ ПРЕЗИДЕНТА НТШ-А

на річних зборах 11 травня 2019 року

Річні Звітні збори—це чергова нагода зустрітися з членством Наукового Товариства ім. Шевченка в Америці і з ширшою зацікавленою громадою, переглянути діяльність попереднього року, її успіхи і недоліки, ще раз нагадати собі про основну місію Товариства і накреслити напрям подальшої роботи. А також подякувати всім, хто безкорисловно працює на ниві української науки або підтримує Товариство фінансовими пожертвами, відвідує наші доповіді, конференції, включається в дискусію, читає наші видання, і таким чином стає невід'ємною частиною нашого науково-громадського середовища.

Головна мета Наукового Товариства ім. Шевченка, яке входить у 146-ий рік свого існування (71-ий рік в Америці), це всебічний розвиток українського інтелектуального життя, передусім у науковому плані. З одного боку, це широке, всеохопне завдання, але з другого, цей критерій дозволяє нам дуже точно відрізнити головне від другорядного і в будь-яку хвилину звірити справжню суть, важливість даного почину. Варто зазначити очевидне, що українське інтелектуальне життя не обмежується до україномовного контексту і спрямоване в рівній мірі на участь у загально-американському просторі.

І. Загальні питання, членство, адміністрація Товариства

Членство

На сучасну пору НТШ-А нараховує 457 членів, між ними 132 дійсних і 52 членів-кореспондентів. Окрім головного центру активності зосередженого довкола нашого будинку в Нью-Йорку, працюють активні осередки у Вашингтоні та Філадельфії (див. звіти нижче) а також у Дітроїті і Чикаго. Головний профіль активності, це регулярні доповіді з дискусією. Значна частина членства знаходиться в місцевостях поза великими українськими громадськими центрами і діє індивідуально. Щороку відбувається закономірний приплив нових наукових сил, Товариство постійно відмолоджується.

Питання, яке не раз обговорювалось на наших зборах стосується наступної ланки: як зацікавити, стимулювати до участі новоприйнятих членів і тим забезпечити здоровий розвиток на майбутнє? На мою думку, це відповідальний і делікатний момент, який не завжди можна форсувати організаційно, хоча певні структурні механізми повинні спрацьовувати.

У зв'язку з цим можемо зупинитися над питанням Секцій, про здоров'я яких ми вже багато років чуємо занепокоєння на наших зібраннях. Секції були задумані як своєрідна паралельна структура до адміністративного стрижня (Управа і комісії), завдання якої є вести всю наукову роботу і бути арбітром власне-науковості: секції приймають і затверджують членів-кореспондентів і дійсних членів, а НТШ-івські інститути і центри прикріплені умовно до Секцій. Але реальність є така, що більшість наших членів-науковців працюють у своїх галузях в американському університетському середовищі і не завжди можуть посвятити себе ще й окремим науковим проектам НТШ-А. Тому, хоч-не-хоч, лінія розмежування між Секціями та Управою вже не така чітка, як була колись. Секції залишаються з важливим обов'язком якоюсь мірою забезпечити якість у наданні статусу члена-кореспондента або дійсного члена, вони є нашими "gatekeepers." Але в минулому ці підвищення відбувалися спорадично і нерівномірно, а деякі Секції на певний час деактивізувалися.

Я оптимістично дивлюся на майбутнє Секцій. Якщо ми готові подивитися правді в очі і дещо переорієнтуватися, Секції можуть відіграти ключову роль у забезпеченні майбутнього Товариства. Саме вони повинні бути першою ланкою зв'язку з новоприйнятими членами, у плеканні порозуміння з ними і у скеровуванні наукових зацікавлень на нові пропозиції і проекти. З новими людьми приходять нове бачення і ріст. Звичайно, праця Секцій вимагає міцної підтримки зі сторони адміністрації, а тут нам треба буде ще трохи попрацювати.

Варто теж зазначити, що членство в НТШ-А не обов'язково вимагає організаційної заангажованості, напр., члени, які живуть далеко поза головними

центрами мають нагоду брати участь у Товаристві на індивідуальній основі. Відновлений журнал-річник *Записки НТШ-А—нова серія, Бюлетень, новий вебсайт shevchenko.org, Енциклопедія Української Діаспори, новий Атлас демографічного центру Ukrainians in the United States*, що на днях має з'явитися, і цілий ряд цінних публікацій Інституту джерелознавства та Шевченківського Ювілейного проекту повинні викликати зацікавлення, а також стимулювати подання власних статей до друку в Записках або Бюлетені. Наші Видавнича і Стипендійна комісії готові приймати подання на фінансову підтримку наукових проектів. Є можливість представити свої дослідження на тижневих лекціях у Нью-Йорку.

Адміністрація

Адміністрація НТШ-А складається з двох працівників на повній зайнятості (Василь Лопух, директор адміністрації, і Василь Махно, який відповідає за програму тижневих заходів) і кількох на неповній (Наталія Гончаренко, фінансова адміністрація; Лев Чабан, відповідальний за бібліотеку; Марко Слиж, працівник бібліотеки;). Остап Кінь, який відповідав за архів НТШ-А від 2013 р., недавно перейшов на нову роботу. Пані Наталія Соневицька продовжує працювати в архіві на добровільних засадах, за що ми їй складаємо подяку. Канцелярія "Енциклопедії Української Діаспори" в Чикаго ліквідована у зв'язку з закінченням проекту, а наша довголітня працівниця Надія Заяць перейшла на іншу роботу. Наступного місяця кадровий комітет НТШ-А (Президія і голова Бібліотечно-архівної комісії) займеться розв'язанням кадрових питань архіву. Загальний об'єм зарплат працівників НТШ-А проектується на приблизно 40 відсотків наших річних видатків. Сума за 2017-2018 рр. становила приблизно 48 відсотків.

Адміністрація працює 5 днів у тиждень від 9 до 5 год. і пів дня у суботу, коли відбуваються тижневі заходи. Бібліотека і архів теж доступні 5 днів у тиждень під час робочого дня. За останні кілька років бібліотека пройшла кардинальну переорганізацію, було вилучено багато дублікатів і книг ненаукового профілю з метою створити справжню дослідницьку бібліотеку.

Продовжується удосконалення нового вебсайту shevchenko.org, розширюються і поновлюються його розділи. В додатку до оголошень про наші програми, стипендії, досягнення поодиноких членів, видавничу діяльність, тощо, є ще нагода купити книжки в електронній книгарні або заплатити членські внески через інтернет. Щодо двох місяців розсилаємо електронний

бюлетень (newsletter), щотижня розсилаємо електронні оголошення у новому форматі про наші події. Всі доповіді і конференції можна переглянути на нашому каналі YouTube.

За останній рік у будинку відбулися певні поновлення (перемалювання першого поверху, коридору, і т.д.). Управа розглядає проекти перебудови першого поверху у "книгарню-читальню," з полицями, на яких будуть виставлені наші численні публікації, і відповідними меблями. Також розглядається проект добудови ліфту.

Питання "повітряних прав" і можливого продажу будинку, що так хвилювали наше Товариство останні 10 років, наразі не розглядаються, хоча різного роду пропозиції надходять до нас постійно. Сусіди, що так хотіли купити наші повітряні права нарешті збудували свій житловий будинок без наших прав (на розі вул. 10-ої і 4-ої авеню), а далі пляни для нашого кварталу ще окреслюються. Тим більше, оскільки розробляється стратегічний план про майбутнє трьох великих організацій (НТШ-А, Українська Вільна Академія Наук, Український Інститут Америки—див. звіт Віце-президента з питань координації співпраці з УВАН і УІА), питання про долю будинку на даний час відкладаються. Закликаю всіх уважно прочитати звіт віце-президента і застановитися цим важливим питанням.

Наші інвестиції вже 6 років знаходяться під опікою однієї з найбільших інвестиційних фірм у світі, Vanguard, яка має надійний досвід роботи з неприбутковими установами. У березні фінансова комісія відбула чергову консультацію про стан наших інвестицій. Представники Vanguard звернули увагу на факт, що на наступні 10 років не передбачають такого високого рівня доходів як попередні 10, отже ми повинні обдумати об'єм наших витрат у наступному бюджеті і врахувати цей прогноз. Детальніше про фінанси у звіті Віце-президента і скарбника (див. нижче).

II. Наукова діяльність: видання, конференції, семінари

Проекти НТШ-А

Наукове Товариство ім. Шевченка здійснює широкий обсяг наукових проектів спрямованих як на внутрішню підтримку власних ініціатив, так і на вагомий зовнішній почин, які співзвучні з основною місією розвитку українського науково-інтелектуального життя. Зокрема можна згадати продовження Шевченківського Ювілейного проекту,

який перебачає тритомне видання спогадів про Тараса Шевченка з обширними анотаціями, а також святкування 200-літнього ювілею від дня народження найближчого соратника Шевченка Пантелеймона Куліша. Фундаментальні дослідження такого роду вимагають особливої уваги першорядних науковців, до яких можна зарахувати колектив, що підготував для нас два томи видання *Шевченко в критиці* (2013–2016, третій том готується) у рамках ювілейних святкувань 2014 р. Проєктом керує шевченкознавець Григорій Грабович у співпраці з провідним знавцем спадщини Куліша Олесем Федоруком (Інст. Літератури НАНУ). Уже друкується великий альбом-монографія *Шевченко у світі фотографії* Володимира Яцюка, який міститиме найповнішу колекцію прижиттєвих фотографій Тараса Шевченка. Плануються видання чергового тому зібраних творів Куліша (переклад Біблії у двох книгах) і монографії О. Федорука про *Чорну раду* Куліша.

НТШ-А у співпраці з УВАН, УІА, і Українським науковим інститутом Гарвардського університету (УНІГУ) готує велику міжнародну конференцію присвячену Кулішеві на осінь цього року (жовтень-листопад). Окремо працює міжсекційний Інститут джерелознавства НТШ-А, пропонуючи нам ряд цікавих видань (див. звіт Інст. Джерелознавства нижче), зокрема фундаментальну розвідку Валерія Земи про Київську митрополію у часи Реформації та Ренесансу та монографію Олександра Зайцева про інтелектуальну біографію Дмитра Донцова.

Особливо маркантна подія—завершення праці над *Енциклопедією української діаспори*, том 1, *Сполучені Штати Америки*. Третя книга (ред. д-р Орест Попович, спів-ред. д-р Олександр Лужницький) вийшла восени 2018 р. і презентувалася по різних осередках Америки і Канади. Цей довготривалий проєкт був розпочатий ще у 1987 р., а закінчувався титанічними стараннями редакторів, які працювали на добровільних засадах. Пропонуємо кожному члену придбати цей цінний довідник на нашому оновленому вебсайті. Готується четверта книга, “Ерата і додатки”.

Так само на днях чекаємо появи атласу *Atlas of Ukrainians in the United States* (автор Олег Воловина), що є виданням нашого Центру Демографічних і соціо-економічних досліджень. Центр, крім видавничої діяльності, утримує окремий блок на вебсайті

shevchenko.org, де можна оглянути опрацьовані дані американських переписів населення. Атлас безперечно вагомий вклад у вивчення демографії української діаспори і ми вітаємо автора і всіх, що доклали зусиль до цього проєкту.

У мемураній серії НТШ-А, за яку відповідає голова Видавничої комісії Василь Махно у співпраці з нашим недавнім архівістом Остапом Конем, готується видання спогадів і щоденника Юхима Харченка.

До друку готується черговий номер *Записок НТШ-А, нова серія* (по. 2, 2018), уже трохи запізнений. Починаємо збирати матеріал до третього номеру (2019). Хочемо звернути увагу на те, що за останні роки наш *Бюлетень* почав друкувати більше наукових розвідок. Просимо звертатися до редакції з пропозиціями.

Після успіху міжнародної конференції для відзначення століття Української революції 1917, що відбулася в листопаді 2017, директор Секції історичних,

суспільних і правничих наук Анна Процик організувала чергову конференцію у співпраці з УВАН і УІА, на цей раз присвячену століттю проголошення Західно-української народної республіки (ЗУНР), у листопаді 2018. В додатку до позитивних відгуків учасників і присутніх на конференції, доповіді користувалися значним успіхом на нашому каналі YouTube, що свідчить про актуальність

цього почину. Окремо хочу згадати про посмертний симпозіум присвячений творчості прекрасного поета Нью-Йоркської групи Богдана Рубчака. Ті хто знав його і мав нагоду з ним спілкуватися зрозуміє, яка це велика втрата і які, все-таки, в нашому Товаристві є можливості зустрічатися з найкращими представниками українського інтелектуального дискурсу. Цьогорічна Шевченківська конференція теж заслуговує на окрему увагу. На академічний рік 2018–2019 готується серія музичних програм і заходів, спрямованих на залучення загально-американської громади до наших імпрез.

Наукові конференції, симпозіуми і особливо серія семінарів/доповідей, що відбуваються щосуботи о 5-й год. у приміщенні НТШ-А в Нью-Йорку, безперечно найбільш видимий аспект нашої праці в очах української громади. Цей форум часто (але далеко не виключно) україномовний, і як такий дозволяє науковцям з України, які

Річні збори членів НТШ-А

фоторепортаж

Вірко Балей, Галина Гринь, Гринорій Грабович, Левко Чабан

*Галина Гринь
Президент НТШ-А*

*Гринорій Грабович
Віце-Президент НТШ-А,
координатор співпраці з УВАН і УІА*

Річні збори членів НТШ-А

*Вірко Балей
1-й Віце-Президент*

*Наталія Гончаренко
Віце-Президент і Скарбник*

*Анна Процик
Віце-Президент*

*Леонід Грабовський
член Контрольної Комісії*

*Зенон Василів
Голова Фінансової Комісії*

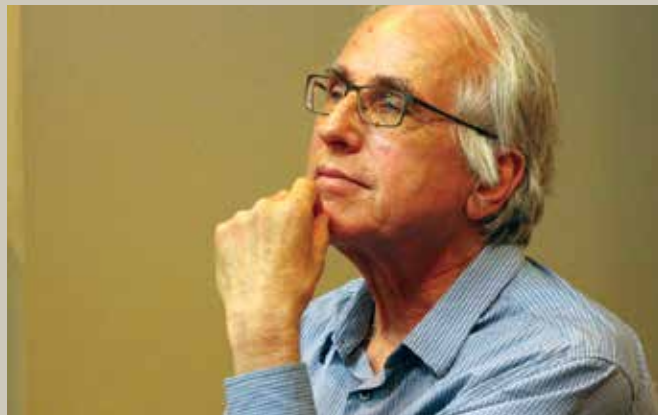

*Олена Ніколасенко
Голова Комісії Преси*

Річні збори членів НТШ-А

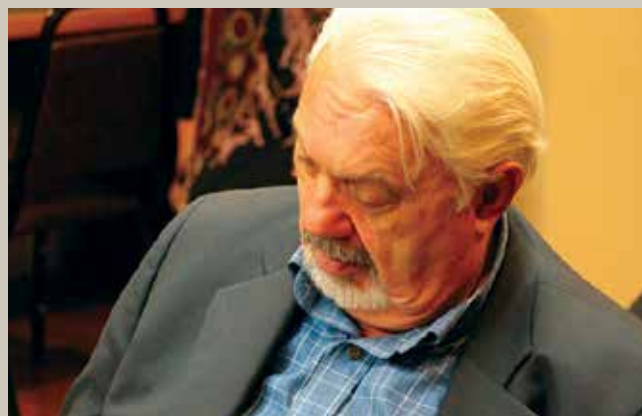
*Роман Широков
директор Медично-Біологічної Секції*

*Аскольд Мельничук
Голова Комісії Зовнішніх Зв'язків*

Орест Попович і Дарія Дика

*Мирослав Смородський
Голова Дорадчо-правничої Комісії*

Учасники річних зборів

перебувають в Америці у відрядженні або на стипендіях, познайомитися з нами і познайомити нас зі своїми науковим зацікавленнями. За винятком Гарвардського інституту (УНІГУ), де такі доповіді звичайно англomовні, це один з небагатьох форумів для невимушеного обміну думок між еміграційним і український науковим середовищем. Не завжди такий обмін буває успішним, але саме існування такої можливості важливе для розвитку обох сторін. З другого боку, щораз частіше у нас виступають доповідачі неукраїнського походження, і це також вкрай позитивне явище, яке заслуговує всебічної підтримки.

Зовнішньо-наукова діяльність

Стипендійна комісія і Видавнича комісія (див. звіти нижче) надають дотації кандидатам з-поза структур НТШ-А, часто з наміром підтримати наукову роботу наших колег в Україні. Зокрема Стипендійна комісія широко розголосила нашу програму: в результаті ми отримали поперх 100 подань в той час як річний бюджет становить всього 25,000 дол. Оскільки річні видатки Товариства постійно перевищують наші доходи, ми не в змозі підвищити бюджет без того, щоб розпочати окрему збірку виключно на потреби цієї комісії. Видавнича комісія відіграє окрему важливу роль тим, що підтримує якісні україністичні видання, що виходять у відомих північно-американських університетських видавництвах, напр. University of Toronto Press, тим сприяючи поширенню українознавчих студій в англomовному контексті.

Медицино-біологічно секція щорічно проводить конкурс на премію фонду Платона Костюка (див. звіт дир. Медицино-біологічної секції). Премія надається молодим вченим за значний вклад у розвиток галузі біомедичних досліджень. Математично-фізично-технічна секція проводить конкурс на премію за досягнення у галузі математики.

Наукове Товариство ім. Шевченка в Америці підтримує діяльність НТШ у Львові у формі дотацій на окремі видавничі проекти і передачі наших видань (напр. *Енциклопедії української діаспори* до книгарні видавництва НТШ у Львові). Нещодавні зміни у американських податкових законах звузили можливості безпосереднього фінансування. Проте, переорієнтація на специфічні спільні наукові проекти з близькою участю американських колег дозволить нам поглибити співпрацю у починах, що віддзеркалюють наші спільні зацікавлення.

На закінчення хочу сказати кілька слів на тему Спеціальної студентської стипендійної програми

(див. звіт голови Стипендійної комісії нижче. Ідея стипендій виникнула під враженням Революції гідності. Стипендії були розраховані на студентів, які втратили рідних під час Євромайдану та війни на сході України. Пізніше була додана категорія студентів, які мають статус внутрішньо переміщених осіб. Буває, що випадкові, спонтанні ініціативи мають зовсім непередбачений ефект. По суті, підтримка студентів (навіть не аспірантів) не належить до вузких пріоритетів НТШ-А. Але три дні інтенсивних інтерв'ю з 35-ма кандидатами (відібраних із 73-ох апплікантів) приголомшили нас. Як писав член комітету відбору:

“Неможливо передати словами, наскільки красива і талановита ця молодь, мотивована і сильна духом, патріотично заряджена, сповнена віри в майбутнє, з усвідомленням своєї місії, з бажанням працювати для країни і змінювати її. Віком від 17-ти до 22-х, ці молоді люди вже сповна пізнали горе і поневірвання. Вони змушені були відірватися від рідного ґрунту і шукати прихистку в чужих містах, часом з родинами, а не раз і самотужки пробиваючи собі шлях у житті, спираючись лише на власні сили, бо батьки залишалися в окупованих Донецьку і Луганську. Неймовірна енергія струменіла від цих людей і передавалася нам. Енергія, помножена на бажання вчитися, здобувати знання, оволодівати ними і йти далі.”

Для мене особисто, це був чи не найважливіший (без сумніву найбільш зворушливий) проект за 10 років праці на Управі, який ми ще належно не відмітили і не довели до відома ширшого загалу. Через півтора місяця ці студенти завершать навчальний рік і в нас буде нагода ще раз зустрітися (бодай віртуально), підвести підсумки. Я надзвичайно вдячна всім жертводавцям, що відгукнулися на нашу першу і другу збірку—а особливо Союзу Українок Америки (пані Маріянні Заяць, президентів США, і пані Ользі Грицак, референту Суспільної опіки), який став нашим партнером і пожертвував 20,000 дол. на стипендійний фонд. В наступних тижнях ми підготуємо публікацію з вибраними есе та біографіями студентів і дамо належний розголос нашому спільному святі.

Дозвольте висловити подяку всім членам Управи та працівникам Товариства за відповідальну жертвенну працю впродовж минулого року, а всім членам і прихильникам НТШ-А за всебічну підтримку.

НОВІ ЧЛЕНИ НТШ-А

Заник Лариса (Larysa Zanyk) Ph.D. – історикиня, директорка адміністрації УВАНу. Закінчила Прикарпатський національний університет (Івано-Франківськ, 1999). Працювала вчителем у школі м. Тисмениці. Працювала викладачем в Інституті історії та політології Прикарпатського національного університету. Захистила дисертацію «Українська історіографія «Весни народів» 1848 року в Галичині» (2007). Співзасновниця і директорка суботньої школи українознавства «Нова Хвиля» (НЙ). Опублікувала 6 статей у фахових виданнях.

Палецький Михайло (Mikhail Paletskiy) – економіст, навчався в аспірантурі Львівського торговельно-економічного університету. В Україні працював за фахом на різних посадах в системі обласного управління торгівлі. Обіймав посаду головного державного інспектора контролю за цінами в Сумській області. У США працює Home attendant Bestcare, Inc. Захоплюється літературою, видав збірку нарисів та віршів «Кристал небес» (1994).

Хархун Валентина (Valentyna Kharkhun) Ph.D. – літературознавчиня. Докторську працю захистила в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (2011). Навчалася в Ніжинському педагогічному інституті ім. Миколи Гоголя (1995). Професор Ніжинського педагогічного університету ім. Миколи Гоголя (з 2011). Відзначена грантом Кабінету Міністрів України (2000-2002), степіндіятка Фулбрайта (2005-2006, 2011-2012), грант КІУСу та ін.. Членкиня професійних об'єднань. Авторка двох монографій, 50 наукових публікацій на літературознавчі теми та редакторка двох наукових видань. Учасниця численних наукових конференцій.

Григорій Шевченко. Весільне частування. 1907-1910. Фотолістівка

ДОПОВІДІ, ВИГОЛОШЕНІ В НТШ-А від лютого до травня 2019 року

Координує Василь Махно

Остап Мануляк (Львів, Україна)

Сучасна українська музика у дзеркалі соціо-політичних змін

26 січня 2019

Леся Кульчинська (Київ, Україна)

**Насильство образу:
випадки закритих та розгромлених виставок в Україні.**

2 лютого 2019

Галина Когут (Львів, Україна)

**Деконструюючи російський імперіалізм.
Перетин релігії, політики та дизайну в іконографії
св. Дмитрія Туптала (18 ст.)**

9 лютого 2019

**Круглий стіл
Вибори Президента 2019: перспективи для майбутнього української держави**

Учасники:

Володимир Зарицький, політолог
Андріян Каратницький, політолог
Олександр Мотиль, політолог

23 лютого 2019

Симпозіум
присвячений видатному українському поетові,
вченому-славістові, літературознавцеві, критику

Богданові Рубчаку
(1935-2018)

Альберт Кіпа, *Вступне слово*

Григорій Грабович
«Профілі і маски Богдана Рубчака»

Василь Махно
«Ars Poetica Богдана Рубчака»

Віталій Чернецький
«Богдан Рубчак і літературознавча думка»

Марія Ревакович
«Богдан Рубчак і Нью-Йоркська Група»

Аскольд Мельничук
«Тому, що він немає часу»

Григорій Грабович

Аскольд Мельничук

Віталій Чернецький

Марія Ревакович

Під час симпозіуму

16 лютого 2019

Наукове Товариство ім. Шевченка в Америці, Українська Вільна Академія Наук,
Український Науковий Інститут Гарвардського Університету, Український Інститут Америки

XXXIX

Шевченківська наукова конференція

ПРОГРАМА

Відкриття

Анна Процик

Науковий секретар УВАН

Олесь Федорук

(Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАНУ)

**"Тарас Шевченко в Кулішовому проєкті ілюстрування
'Чорної ради'"**

Ostap Sereda

(Harvard Ukrainian Research Institute)

**"Shevchenko, Kulish, and the Shaping of Ukrainian National Populism
in Habsburg Galicia in the 1860s and 70s"**

George G. Grabowicz

(Harvard University/NTSh-A)

"Taras Shevchenko and Kulish: the Reception Reconsidered"

Закриття

Григорій Грабович

Віце-Президент НТШ-А

3 березня 2019

Презентація

Антології української поезії про Нью-Йорк

New York Elegies: Ukrainian Poems on the City.
(Academic Studies Press, 2019). Edited by Ostap Kin

9 березня 2019

Презентація нового видання

Марта Богачевська-Хом'як

Ukrainian Bishop, American Church:
Constantine Bohachevsky and the Ukrainian Catholic Church.
Washington, D.C.: The Catholic University of America Press, 2018

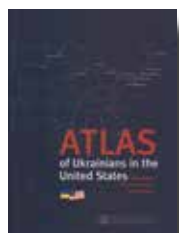
10 березня 2019

Нові видання, спонсоровані НТШ-А

Anna Procyk. **Giuseppe Mazzini's Young Europe and the Birth of Modern Nationalism in the Slavic World**. University of Toronto Press, 2019. 288 pp.

Giuseppe Mazzini's *Young Europe* and the Birth of Modern Nationalism in the Slavic World examines the intellectual currents in Eastern Europe that attracted educated youth after the Polish Revolution of 1830-1. Focusing on the political ideas brought to the Slavic world from the West by Polish emigre conspirators, Anna Procyk explores the core message that the Polish revolutionaries carried, a message based on the democratic principles espoused by Young Europe's founder, Giuseppe Mazzini.

Oleh Wolowyna. **Atlas of Ukrainian in the United States**. Center for Demographic and Socio-economic Research for Ukrainian in the United States. Shevchenko Scientific Society, 2019. 264 pp.

The Atlas describes in more than 300 maps the history of immigration from Ukraine to the US, provides a comprehensive picture of the current demographic and socio-economic status of Ukrainians in the US and quantifies their relative place within American society. Special attention is given to the impact of the most recent immigration from Ukraine, the so-called fourth wave. Besides demographic characteristics like age, sex and internal migration, the Atlas covers topics like education, labor force, citizenship and knowledge of English, language spoken at home, income and poverty status, housing characteristics, etc. Indicators based on a large data base from different censuses are used to show the spatial distribution and characteristics of Ukrainians in maps for each State and 56 Metropolitan Areas.

Олесь Федорук. **Роман Куліша «Чорна рада»: Історія тексту**. Український науковий інститут Гарвардського університету; Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України; Наукове товариство ім. Шевченка в Америці; Інститут джерелознавства НТШ-А; Інститут Критики. Київ: Критика, 2019. - VI, 590 с., 16 с. іл. вкл., док. дод., показ.

Книжка літературознавця Олесь Федорука містить комплексний текстологічний аналіз роману Пантелеймона Куліша «Чорна рада», його української та російської версій. Докладно описано історію створення роману, цензурну та видавничу історії, розглянуто відмінності різних редакцій від основного тексту, окреслено різні проблеми тексту та інтерпретаційні можливості його прочитання з урахуванням усіх проміжних редакцій. Предметом дослідження є текст у його динаміці, «розгорнутий» у часі. Від творчого задуму і перших начерків до останньої крапки та публікації з усіма проміжними етапами редагування й видавання, з докладним вивченням усіх без винятку джерел цього тексту, кожного хоч трохи інформативного свідчення про роботу автора над твором і про обставини, завдяки яким роман дійшов до читача. В додатках подано редакції, що не ввійшли до основного тексту, Кулішева передмова до російської версії роману, яку він не опублікував, цензурні документи щодо статті «Об отношении малороссийской словесности к общерусской. Эпилог к "Черной раде"».

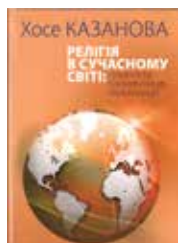
Володимир Яцюк. **Тарас Шевченко і світ фотографії**. Альбом-монографія. Наук. ред. Олесь Федорук. - Київ: Критика, 2019 [Наукове товариство імені Шевченка в Америці; Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України; Український науковий інститут Гарвардського університету; Інститут джерелознавства НТШ в Америці; Українська вільна академія наук у США; Інститут Критики]. - 232 с., 235+1 іл., показчик.

У посмертному виданні альбому-монографії визначного київського шевченкознавця, історика українського мистецтва та колекціонера Володимира Яцюка (1946-2012) вперше зібрано, ретельно заатрибутовано і класифіковано та докладно прокоментовано в культурному і подієвому контексті доби великий пласт фотографічної шевченкіани - понад дві сотні світлин, як широко відомих, так і геть зовсім не знаних загалом, зокрема розмаїті прижиттєві зображення Тараса Шевченка, краєвиди села Кирилівки та півострова Мангишлаку, що їх знімали, відповідно, Григорій Шевченко та Іраклій Усков, фоторепродукція рисунка поета у труні й фотографія поетової родини біля церкви в Києві на Подолі під час перепоховання його тіла, груповий знімок копачів могили у Каневі та численні фота самої могили (починаючи від найпершого і до середини 1920-х років), «візитки» XIX- початку XX століття із образом Шевченка, портрети людей із його найближчого оточення, а також світлини зниклих Шевченкових малюнків - одинокі документи, завдяки яким маємо нині уявлення про ці твори.

Нові видання членів НТШ-А

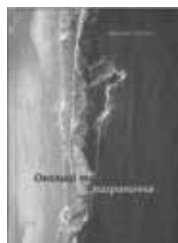

Віра Вовк. **Україні**. Ріо-де-Жанейро: Contraste. 2019. 56 с.
У новій збірці Віри Вовк зібрано вірші, написані авторкою упродовж останніх років.

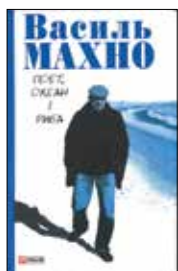
Хосе Казанова. **Релігія в сучасному світі: плюралізм, секуляризація, глобалізація** /Переклад з англ. Романа Скакуна. Львів: Видавництво Українського католицького університету 2019, 348 с.

Статті, включені до цієї збірки, охоплюють широке коло тем, серед яких: концепція публічної релігії і теорія секуляризації; форми присутності релігії в публічній сфері, роль релігії у громадянському та політичному суспільстві різних країн; становище релігії в сучасній Європі та Сполучених Штатах Америки; процеси глобальної міграції, динаміка релігійного плюралізму і функціонування транснаціональних релігій у сучасному світі; церковнодержавні відносини і релігійна свобода; Католицька Церква і процеси глобалізації та демократизації - від ранньомодерної епохи й дотепер.

Василь Махно. **Околиці та пограниччя**. Київ: Yakaboo, 2019. 240 с.

У збірку «Околиці та пограниччя» знаного українського письменника Василя Махна увійшли вибрані есеї, які було опубліковано впродовж 2011–2018 років в українських журналах «Критика», «ШО» та інших виданнях, а також новий есей «Сім листівок з Америки». Есеїстику Василя Махна було номіновано на премію імені Юрія Шевельова, а книжки перекладів виходили у Польщі та Сербії. Василь Махно уже майже два десятиліття мешкає у Нью-Йорку, великою мірою є нью-йоркським поетом, тож його оптика — оптика трансатлантичних перельотів, його тексти — прагнення долати відстані, стягувати, мов ниткою, сюжети між континентами, між Нью-Йорком і Бучачем, Тернополем і Парижем, між Колумбією і Монголією. Махно збирає повітря та складає пам'ять — сторінку за сторінкою, мапу за мапою, про втрати та кохання, про міста, про узбережжя, про околиці, про пограниччя.

Василь Махно. **Поет, океан і риба**. Харків: Фоліо. 2019. 512 с.

До книжки вибраних віршів «Поет, океан і риба» Василя Махна (нар. 1964 р.) — відомого українського поета, прозаїка, есеїста, перекладача, який з 2000 року мешкає у США, — увійшли твори зі збірок «Схима», «Самотність Цезаря», «Книга пагорбів та годин», «Лютневі елегії та інші вірші», «Плавник риби», «38 віршів про Нью-Йорк», «Cornelia Street Cafe», «Зимові листи», «Я хочу бути джазом і рок-н-ролом», «Ровер», «Єрусалимські вірші», «Паперовий міст», виданих протягом 1993–2017 рр. Внутрішня і зовнішня амплітуда поетичної мови Махна сягає від Чорткова і Тернополя до Нью-Йорка, від Антонича до Сен-Жон Перса та Ешбері, від буяння троянди до миттєвого спалаху світляка. Поезія — одна із форм точної мови, якою Василь Махно протягом тривалого часу заліплює діри в драгтливому тілі флейти.

Трач, Роман. **Людинознавча психологія: збірник статей**. Київ: Пульсари, 2019. — 188 ст.

Хоча деякі сторони душевного життя можна вивчати природничо-науковими методами, його центральні й найважливіші аспекти треба намагатись інтуїтивно розуміти й описувати. Саме це я прагнув робити в статтях цієї книжки. Проблеми людинознавчої психології викладені у формі, яка буде цікава як широкому загалу читачів, студентам, так і фахівцям у сфері психології.

Yuriy Tarnawsky. **The Iguanas of Heat/a novel**, JEF Books, 2019, 138 pp.

Жінка, сповнена незбагненною ненавистю до свого чоловіка, плянує його вбивство під час наступної поїздки до Мексики. Їй допомагає в цьому невідомо дівчина, в якій закохується чоловік.

Yuriy Tarnawsky. **Warm Arctic Nights, a novel**. JEF Books, 2019, Aurora, Illinois, 232 pp.

Обдарований безмежною уявою та нестерпною жагою за невідомим, хлопчик пізнає життя в ідилічній довоєнній Польщі та кошмарній Україні часів Другої світової. Життя в новім романі Юрія Тарнавського виявляється сповненим теплом та чарів безконечної полярної ночі.

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДІЯСПОРИ

У 2018 році Наукове Товариство ім. Шевченка в Америці видало Третю книгу Американського тому Енциклопедії Української Діаспори (ЕУД), літери С-Я.

Обсяг книги складається з 517 сторінок основного тексту, 16 сторінок вступу та 8 сторінок ілюстрацій. У книзі 1322 гасла, 850 світлин та ілюстрацій, 4 таблиці з числовими даними і дві кольорові карти.

Головний редактор Орест Попович, *співредактор* Олександр Лужницький

Першу книгу Американського тому ЕУД, літери А-К видано у 2009 році;

Другу книгу, літери Л-Р – в 2012 році.

Редактори перших двох книг – Василь і Дарія Маркусі.

Замовляти

Енциклопедію Української Діаспори. Т.1. США, Книги 1 (А-К), 2 (Л-Р), 3 (С-Я)

за адресою: 63 4th Ave., New York, NY 10003

або на веб-сторінці НТШ-А <http://shevchenko.org/books/>

Ціна комплекту з 3-х книг – \$100 (з пересилкою)

Ціна однієї книги – \$40 (для членів НТШ-А – \$32) + пересилка \$6.

ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЧЛЕНІВ НТШ-А: ПУБЛІКАЦІЇ, ДОПОВІДІ ТА КОНФЕРЕНЦІЇ

Рената Голод

Публікації:

1. Статті:

- a. in *Journey to the City: A Companion Handbook to the Middle East Galleries at the Penn Museum*, S. Tinney, ed. [Philadelphia: University of Pennsylvania Press, June 2019]
 - i. "Islamic and Persianate City"
 - ii. "Writing and Papermaking Technologies"
 - iii. "Chal Tarkhan, A Suburban Estate"
 - iv. "Lusterware"
 - v. "Stonepaste"
 - vi. "A 'Figured Cloth of Gold': Isfahan and Global Trade" with Martina Ferrari
- б. Renata Holod and Tarek Kahlaoui, "Guarding a Well-Ordered Space on a Mediterranean Island" in A. A. Eger, ed. *On Frontiers* [Boulder, CO: University of Colorado Press, 2019] 50-76.
- в. The Sectarial World of Jerba and the Game of Spolia" *Against Gravity: Building Practices in the Pre-Industrial World*; digital publication at <http://www.sas.upenn.edu/ancient/publications.html>.
- г. "Instances of the Sacred in a Pre-Modern Landscape: Sites, Loci and Practices on the Island of Jerba" *Encompassing the Sacred in Islamic Art and Architecture*, Proceedings of the Ernst Herzfeld Society (in press) 15 pp.
- р. "What's in a Name? Signature or Keeping Count? On Craft Practices at Rayy" in Sheila Canby, Deniz Beyazit and Martina Rugiadi, eds., *Seljuks: Visual And Material Culture* [Edinburgh: Edinburgh University Press, 2019] 17 pp. (in press)

Маркіян Добчанський

Публікації:

- "Rehabilitating a Mythology: The Ukrainian SSR's Foundational Myth After Stalin." *Nationalities Papers* 47, no. 3 (2019): 366-378.
 - With Simone A. Bellezza. "Bringing the State Back In: Studying Ukrainian Statehood in the 20th Century." *Nationalities Papers* 47, no. 3 (2019): 335-340.
 - "Dueling Shevchenkos: An Episode in the Transnational Ukrainian Cold War." *Harriman Review* (Spring 2019): 26-33.
- ### Конференції:
- "Critiques of Russification and the Renegotiation of Community in Kharkiv in the Late 1980s." Tartu Conference on Russian and East European Studies, Estonia, June 2019.
 - Discussant on panel "The Jewish Question and Mass Violence in Ukrainian History." Association for the Study of Nationalities World Convention, May 2019.
 - "Historians of the Soviet Union (and I) Look at the Diaspora," *Mavkas in the Room: Silences, Denials, and Discomforts in East European History* conference, University of Toronto, March 2019.

Мирослава Знаєнко

Публікація:

- Томорут-Знаєнко Мирослава, "Відновлення Себе через історію і міф: *Маруся Чурай* Ліни Костенко. //Слово і Час, No. 6, червень, 2019, 38-45

Остап Кінь

Book:

- New York Elegies: Ukrainian Poems on the City* (Academic Studies Press, 2019)

Translation:

- Serhiy Zhadan, "Three Poems" [with John Hennessy], in *Translation*, February 2019. <http://intranslation.brooklynrail.org/ukrainian/three-poems-by-serhiy-zhadan>

Presentations:

- Talk on *New York Elegies: Ukrainian Poems on the City*. National Slavic Honor Society, Dobro Slovo. Rutgers University, May 8, 2019
- Book launch of *New York Elegies: Ukrainian Poems on the City* featuring Marlow Davis, Oleksandr Frazee-Frazenko, Olena Jennings, Vasyl Makhno, Alexander Motyl, Orest Popovych, Virlana Tkacz. Shevchenko Scientific Society, New York. March 9, 2019

Євген Лемцьо

Публікації:

- Lemcio, Eugene E. "Kerygmatic Centrality and Unity in the First Testament? (II): Evidence from the Deuterocanon of West and East, Including the Scriptures of Coptic and Ethiopian Orthodox Christianity," *Canadian-American Theological Review* 7 (2018) 114-23.#1, though numbered for 2018, was actually published in 2019.
- Lemcio, Eugene E. "Christology & Ethics—Cosmic (Colossians) & Kenotic (Philippians): Practicing New Testament Theology in the Context of Canon & Church." *Method in Teaching Inductive Bible Study—a Practitioner's Handbook: a Festschrift in Honor of Robert A. Traina*. Fredrick J. Long and David R. Bauer, eds. Wilmore, KY: GlossaHouse, 2019. Pages 99-110.
- Lemcio, Eugene E. "The Woman & Her Children in 4 Maccabees 16-18 and Revelation 12: an Experiment in Theological Reflection Upon the Witness of the Bible in Greek", *Наукові Записки: Серія Богослов'я* [Academic Texts. Series Theology 9. Lviv: Ukrainian Catholic University, 2019: 35-56.

Василь Лопух

Доповідь:

- Сучасні демографічні тенденції в Україні (період 2000-2017 рр.). НТШ-А. 5 травня 2019.

Василь Махно

Книжки:

Поет, океан і риба: вибрані вірші 1993-2018. Передмова Тамари Гундорової. Харків: Фоліо, 2019. 512 с.

Околиці та пограниччя: вибрані есеї 2011-2018. Київ: Yakaboo, 2019. 224 с.

Публікації:

Бий у ліве вухо!//Критика, ч. 5-6, 2019.

Brooklyn, Forty-Second Street. Tr. by Zenia Thompkins. Apofenie. Vol. 7, 2019

Flauta. S ukrajinskog preveo: Jaroslav Kombilj. Fragment. 17 Juna 2019

Poems (in Hebrew). Tr. Alex Averbuch. Moznaim.The Hebrew Writers Association of Israel, March 2019

Фестивали:

5-ий Міжнародний фестиваль літератури в Тбілісі, Грузія. Травень 2019.

Інтерв'ю:

«Для мене дім – це те, що поміщається у твоїй валізі або на підощвах твоїх черевикив». Blogyakaboo.ua 30 липня 2019

Всеволод Онішкевич

Патент, # 10289184 під назвою "[Methods of achieving cognizant power management](#)"

Марія Ревакович

Публікації:

“Спогади дитинства в поезії Богдана Бойчука: емігрантська ностальгія чи документація болю” у: Літератор-інтелектуал у міграційних процесах: виклики для пам’яті та ідентичності, ред. О.В. Пронкевич. Миколаїв: Вид-во Чорноморського національного університету ім. П. Могили, 2018. с. 9-16.

Конференції, презентації, виступи:

Participant, Symposium dedicated to Bohdan Rubchak (1935-2018). Shevchenko Scientific Society, New York, February 16, 2019.

Participant, Roundtable “Envisioning Ukrainian Literature 2019: Versions and Demarcations, Part I.” Harriman Institute, Columbia University, February 19, 2019.

Book Presentation:

Ukraine's Quest for Identity: Embracing Cultural Hybridity in Literary Imagination, 1991-2011 (Lexington Books, 2018). Dept. of Germanic, Russian and East European Languages and Literatures, Rutgers University—New Brunswick. April 3, 2019.

“Vasyl Makhno’s New York: The Ukrainian Poet as Global Citizen.” The International Interdisciplinary Conference “An Intellectual Litterateur in the Processes of Migration: Challenges for Memory and Identity.” Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine, May 17-18, 2019.

Мар’яна Рубчак

Book:

New Imaginaries. Youthful Reinvention of Ukraine's Cultural Paradigm, Ed. and Translated by Marian J. Rubchak. 2019. 318 pp.

Стаття:

"New Immigrant Whiteness". Slavic Review, Volume 78. Issue 3, 2019.

Леонід Рудницький

Публікації:

“Мандрівка у Вічність: кілька слів про парадокси життя тонких умів і шляхетних душ у романі Мориса Веста «Черевики Рибалки»”//Морис Вест. Черевики рибалки. Переклад Ірини Іванкович. АРТОС, Львів, 2019. 268 с.

Ukrainian Quarterly, Volume LXXIV, No. 1-4/Spring-Winter 2018

“From the Editor,” pp. 5-6.

“Goethe and Shevchenko: Two Bards?” pp. 134-141.

Рецензія ‘*His Beatitude Sviatoslav Shevchuk’s* Діалог лікує рани, Львів: Свічадо’,” pp. 174-175.

“Vorwort,” Dmytro Pavlytschko. *Drei Strophen*: Переклад Irena Katschaniuk-Spiech і Joseph Spiech. Мюнхен, 2018, pp. 7-16.

“Шляхетна простота і тиха велич: думки про істину поезії Тараса Шевченка.” Новини з Академії. Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the US, ч. 42, pp. 16-19.

“Introduction.” Liliana M. Naydan, ed. *The Complete Correspondence of Hryhory Skovoroda: Philosopher and Poet*. Translated by Eleonora Adams and Michael M. Naydan. London: Glagoslav Publishers, 2016.

Доповіді:

Спогади про Богдана Романенчука. Св. Софія, 21 березня 2019.

Доповідь про Альберта Кіпу. УВАН, 15 вересня 2019.

Юрій Тарнавський

Публікації:

The Iguanas of Heat/a novel, JEF Books, 2019.

Warm Arctic Nights/a novel, JEF Books, 2019.

“Ода до кафе/Ode to a Café, Неділі/Sundays, Любовний вірш/Love Poem, Приїзд IV/Arrival IV, Кінець світу/End of the World, Ссмерть/Ddeath,” *New York Elegies/Ukrainian Poems on the City*, O. Kin ed., Academic Studies Press, Boston, 2019.

“roses are red/violets are blue/Fourteen Variations on Two Romantic Themes,” *The Best of Le Scat Noir*, Black Scat Books, 2019.

Виступи:

Уривки з *Чи це людина?* Прімо Леві в укр. перекладі М. Прокопович, New York Public Library, New York, NY, 12.06.2019.

Презентація романів *Warm Arctic Nights* та *The Iguanas of Heat*, Світова прем’єра фільму Олександра Фразе-Фразенко *Casi Desnudo*, Український Інститут Америки, New York, New York, 8.03.2019.

Промова на церемонії Induction into the NJIT NCE 100 Hall of Fame, Newark New, Jersey, 7.03.2019.

Вірляна Ткач

Книжки:

“*What We Live For, What We Die For: Selected Poems*” by Serhiy Zhadan. Translated from the Ukrainian by Virlyana Tkacz and Wanda Phipps. New Haven: Yale University Press, 2019

“*Kurbas: New Worlds*” by Virlyana Tkacz, Tetiana Rudenko and Yaryna Tsymbal. Kyiv: Mystestkyi Arsenal, 2019.

Opera/Theatre productions

Opera GAZ created by Yara Arts Group and Nova Opera at the Franko National Theatre, Kyiv Ukraine June 11, 2019

Readings & Performances:

POETS OF QUEENS with Richard Jeffrey Newman, Virlana Tkacz and Isaac Stackhouse Wheeler Vintage 23-24 Ditmars Blvd. Astoria, New York Jan 9, 2019

NEW YORK ELEGIES, presentation of new book edited by Ostep Kin which includes translations of Serhiy Zhadan & Kateryna Babkina by Virlana Tkacz & Wanda Phipps.

WHAT WE LIVE FOR/WHAT WE DIE FOR, presentation of book of selected poems by Serhiy Zhadan, in translation by Virlana Tkacz & Wanda Phipps, with Serhiy Zhadan & Virlana Tkacz reading the poems at Harvard Ukrainian Research Institute, Center for Government, room S030, 1730 Cambridge St, Cambridge, MA April 10, 2019

ZHADAN AND JAZZ Virlana Tkacz directs Serhiy Zhadan and Yara actors to read, while pianists Anthony Coleman & Fima Chupakin play at the Ukrainian Museum 222 East 6th St,

New York April 13, 2019 and the Ukrainian Educational and Cultural Center, 700 North Cedar Rd, Jenkintown PA April 14, 2019.

MUSHROOMS OF DONBAS song with words by Serhiy Zhadan, translated by Virlana Tkacz & Wanda Phipps, music by Susan Hwang performed by Susan Hwang, Charlie Neiland & Marlon Cherry for Yara Arts Group/Lusterlit at Theatre for the New City, 155 First Ave, New York City May 26, 2019

Lectures

KURBAS: 1920S AVANT-GARDE THEATRE IN UKRAINE lecture by Virlana Tkacz and Waldemart Klyuzko Ukrainian Institute 21 Binney St, Mayfair London, May 8, 2019 and Cambridge Ukrainian Studies at St Catherine's College at Cambridge University, Cambridge, UK May 9, 2019

WORKING ON GAZ talk by Virlana Tkacz. Fulbright Ukraine, 20 Esplanadna Kyiv, Ukraine June 7, 2019

ШЕВЧЕНКІЯНА

НАШІ ВТРАТИ

Надія Дюк, Анатоль Камінський, Василь Наконечний

Yuriy Tarnawsky inducted into Newark College of Engineering Hall of Fame

*Dr. Joel S. Bloom (left), President of New Jersey Institute of Technology,
Yuriy Tarnawsky, and Dr. Moshe Kam,
Dean of NJIT's Newark College of Engineering*

NEWARK, N.J. – Poet Yuriy Tarnawsky was among the 11 Newark College of Engineering (NCE) graduates inducted on March 12 into the NCE 100, the alumni hall of fame established this year as part of the college's celebration of its centennial.

"The range of what our graduates have done is very wide," noted NCE Dean Moshe Kam, at a ceremony in Eberhardt Hall, the campus's oldest building, that touched on NCE's origins in the industrial age and the confident role its graduates currently play in shaping the new, technologically dynamic era of nanotechnology, robotics and advanced manufacturing.

Mr. Tarnawsky (1956), an electrical engineer and poet, Gen. Ellen Pawlikowski (1978), a chemical engineer and a retired four-star general in the U.S. Air Force, and Sohail Mohammed (1988), an electrical engineer and New Jersey Superior Court judge, joined eight of their fellow inaugural inductees, whose graduation years spanned more than three decades, for an evening that began with accolades and ended with anecdotes and fine dining.

The honorees were recognized for singular accomplishments: "a significant contribution with a tangible positive effect on society or the profession through authorship and/or invention, high-impact research, discovery or artistry, or a major long-term and

widely recognized leadership of organizations or groups beneficial to the public."

The induction kicked off a year-long celebration of NCE's 100th anniversary, which will feature awards ceremonies, galas, historical tributes and engineering competitions to commemorate the school's "Century of Public Service Through Engineering."

News of the event spread quickly. The following night, as part of his introduction before the screening of a documentary on his life and literature, the crowd at the Ukrainian Institute of America in Manhattan was informed that Mr. Tarnawsky "was just inducted into the hall of fame at NJIT." NCE is one of six colleges that are part of NJIT.

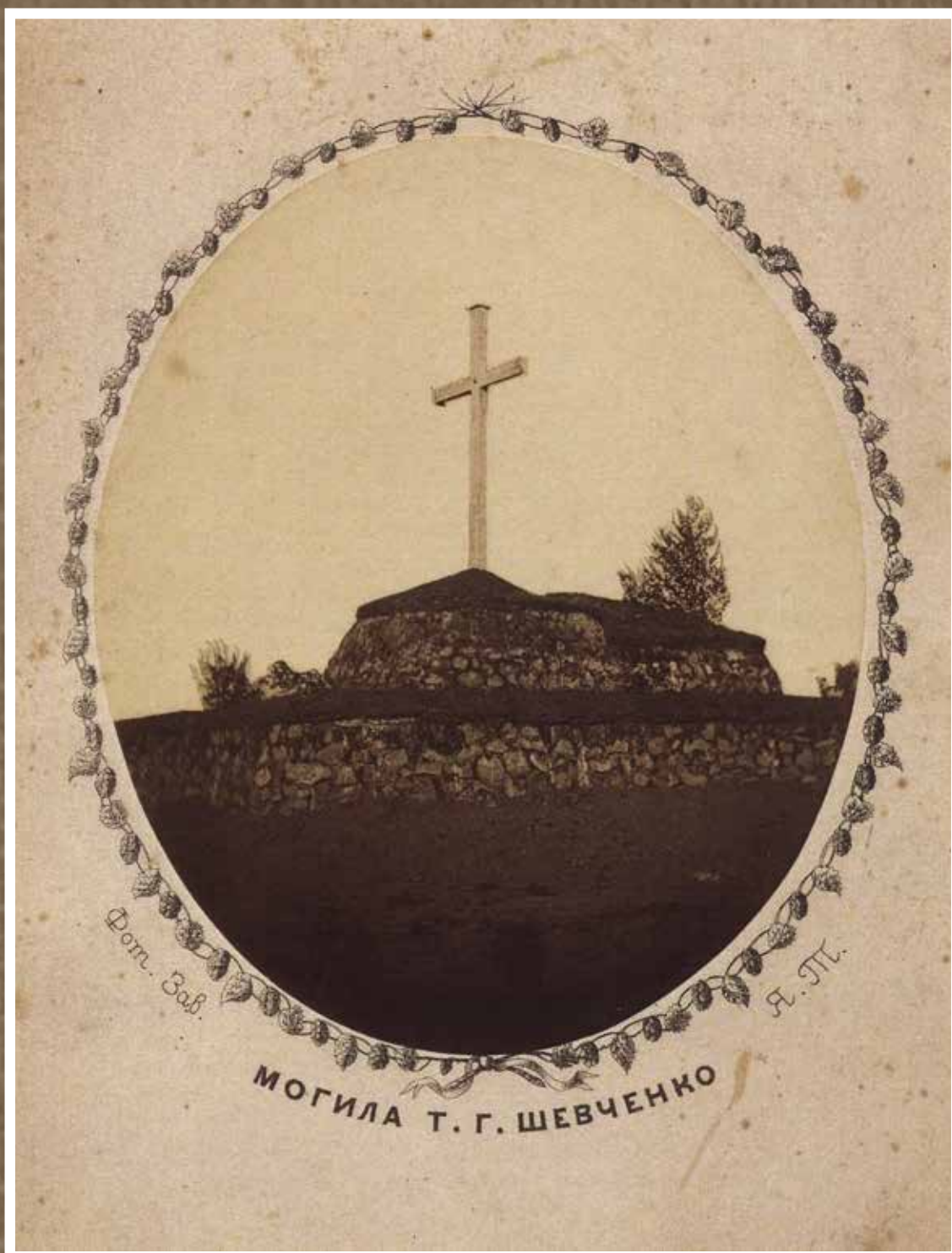
Mr. Tarnawsky, who graduated with a degree in electrical engineering, is a writer and linguist who is also a former electronics engineer and computer scientist for IBM Corp. He is one of the founding members of the New York Group, a Ukrainian émigré avant-garde group of writers, and co-founder and co-editor of the journal *New Poetry*. His fiction, poetry, plays, translations and criticism in both Ukrainian and English have been translated

Нечоргоу авторства і пропади позиція. Історія української літератури. Київ 1870-1917. Українська мова і література. Київ 1917-1939. Українська мова і література. Київ 1939-1945. Українська мова і література. Київ 1945-1954. Українська мова і література. Київ 1954-1964. Українська мова і література. Київ 1964-1974. Українська мова і література. Київ 1974-1984. Українська мова і література. Київ 1984-1994. Українська мова і література. Київ 1994-2004. Українська мова і література. Київ 2004-2014. Українська мова і література. Київ 2014-2019.

Альбом-монографія. Критика. Київ 2019. Ukrainian Weekly, Sunday, April 28, 2019 #17

Костянтин Нагорецький (?). Портрет Шевченка. 1859
Володимир Яцюк. *Тарас Шевченко і світ фотографії*.
Альбом-монографія. Критика. Київ 2019

Дом. Заб.

МОГИЛА Т. Г. ШЕВЧЕНКО

Я. П.